

מצלולים, ריחות וצבעים

שיחה עם המלחינה ציפי פליישר

ראינה: ודה זליג

יפי פליישר היא מוזיקאית ומלחינה בעלת הכרה בינלאומית, מחנכת ובלשנית, בעלת תואר ראשון בתיאוריה, קומפוזיציה וניצוח, לשון עברית, שפה וספרות ערבית והיסטוריה של המזרח התיכון, בעלת תעודת מורה מוסמך למוזיקה מטעם המדרשה למוזיקה, בעלת תואר שני בחינוך מוזיקלי ובבלשנות שמית ובעלת תואר שלישי במוזיקולוגיה.

עבודתה של פליישר משתרעת על פני כשלושים שנות יצירה, המשקפות זרמים ססגוניים חשובים לדינמיקה של היצירה העכשווית המוזיקלית-בימתית בישראל ובעולם. כל יצירותיה מוקלטות על ידי הרדיו הישראלי ועל ידי חברות תקליטים בינלאומיות. ציפי פליישר זכתה בפרסים רבים ביניהם: פרס ראש הממשלה, פרס אונסק"ו-פריז, פרס המועצה הציבורית לתרבות ולאומנות בישראל,

ציפי פליישר

פרס אשת המוזיקה בישראל מטעם גלובס, פרס אקו"ם, מלגות ופרסים מטעם ממשלת פינלנד, ממשלת ארה"ב, חברת ברהמס (גרמניה) והחברה הקנדית למוזיקה אלקטרו-אקוסטית. ציפי פליישר נולדה בחיפה בסמוך לשכונה ערבית. הניחוחות, הצלילים והצבעים של התרבות הערבית במקום מגוריה משכו אותה, כמו גם הפן הלשוני, והיא החלה ללמוד ערבית בגיל שמונה. בתיכון בחרה במגמה מזרחנית שסללה את הדרך ללימודיה בהמשך. התמחותה של ציפי פליישר בשפות שמיות הובילה אותה לניסיונות חיפוש אחר סגנון הלחנה שישלב את השכלתה בתחום המזרחנות. במהלכם של הניסיונות יצרה טקסטורות מוזיקליות נועזות הסופגות את השראתן ממרחבים שמיים קדומים.

הצלולים, ריחות וצבעים המשך

8
טוון חורבן - מאי 2002

ניאון' נתפסה אצלי כציור סוריאליסטי שהזכיר לי את חיוורון אורות הניאון של תל-אביב. הללו פושטים (בסערת הטריטונים) באפילת העיר הגדולה. זהו אולי הניכור לעומת החמימות שבאור המהבהב."

מתוך מדריגל מספר 2

מדריגל שלישי:

"כמו האור הרך". הטקסט הוא של משורר ירושלמי בשם יורם בן-מאיר. "זהו מדריגל על ירושלים של ריחות וצבעים. ירושלים ארוטית, דינמית, מלאת חיים. כאן ראיתי צבע ירוק. באור יום מלא מביט המשורר המאושר בכל המראות שסביבו ילדים, עצים, קוצים... בפרפטים-מובילה אחד גדול, שזור בלייטמוטיבים, שהם כעין סימני דרך. עיניו מטיילות בין חזיונות הטבע והאנוש, וראשו כאילו סחרחר עליו."

מתוך מדריגל מספר 3

מדריגל רביעי:

"ממלח מימך הן מלח דמי ודמע". הטקסט נכתב על ידי אורי צבי גרינברג, שבעיניי הוא גאון השירה העברית. ישנה אצלו אהבה פיזית. המדריגל הזה הולחן ככולר דודקפוני ל-8 קולות. הלכתי עד הסוף עם ממד הקושי והסבל של הטקסט. הקדשתי אותו לים התיכון. הצבע שראיתי: כחול. דמו ודמעיו של המשורר נמהלים זה בזה, ואלה נמהלים בים התיכון ובים המלח. המלח הוא הנוזל הצורב את פצעי ייסוריו הפתוחים, האינסופיים של המשורר. הוא, שנולד על אדמת נכר, כמה כל חייו להתאחד עם טבעה הפיזי ('מתכונתה') של ארץ ישראל."

מתוך מדריגל מספר 4

מדריגל חמישי:

"שני עיטים ותאנה אחת" למילים של אסתר ראב. "התמונה היא: צריח עם ציפור קטנה הנוגעת בשמיים כשהכול מסביב שקט. ישנה כאן רגיעה לעומת המדריגל הקודם. ראיתי את הצבע חום בהיר-צהוב וייחסתי אותו לגליל הטרשי, הגליל התחתון. השלווה מצויה בטבע (כמעט ששכחנו אותה) - ציפור בצריח, נופי יער עבות בדממה... בזמרה שקטה וחולמנית מציירת המוזיקה רגעי שקט נפשי, מנוחה."

מתוך מדריגל מספר 5

מדריגל שישי:

"גן אל שם נטוע" על פי הלחן של חנינה קרצ'בסקי ומילים של יעקב פייכמן. "זהו המדריגל המסיים את היצירה, וכולו וריאציות בהשראת השיר המוכר 'על שפת ים כינרת'. הכינרת, סמל לנופיה המקסימים של ארץ ישראל, מביאה את כל רואיה להתרוממות הרוח. הווריאציה האחרונה, שהיא הפינלה, משמשת קנון ב-20 קולות... ומסיימת את כל הסט בפורטיסימו גדול באווירה חגיגית במיוחד."

מתוך מדריגל מספר 6

במחצית השנייה של שנות השמונים הקדישה ציפי פליישר את הלחנתה באופן בולט לטקסטים משובחים בערבית ספרותית: שירה מודרנית ושירה טרום ג'הילית (תקופה שקדמה לאסלם). "המשמעות הספרותית והמצלול הפונטי נחוו אותי בהלחנה. הניצנים הראשונים נבטו בסוף שנות השבעים כמחזור שירים 'נערה פרפר נערה' לקול בליווי עוד - בגרסה המזרחית בשפה הערבית, ובליווי חליל ופסנתר בגרסה המערבית בשפה העברית. לשתי גרסאות אלה הוספתי גם גרסה אנגלית. המשוררים שבחרתי הם מסוריה ומלבנון משנות השישים. מלבד המשיכה שלי למצלול פונטי, נמשכתי גם לגובהי הצליל (pitch) בעולם הערבי, הן מבחינה ווקלית והן מבחינה אינסטרומנטלית. בניתי את יצירותיי על בסיס כל המקאמים (סולמות מזרחיים) ורבעי הטונים בכלים ובקולות, ולא על בסיס חיקויים או התרשמות אקזוטית. עשיתי פשוט עבודת הלחנה יסודית-סיזיפית סביב סולם, כמו שבטהובן

החשוב, ריחות וצבעים

המטרה הבאה שלי היא כתיבת ארבע סימפוניות כורליות: מקהלה עם תזמורת Choral Symphony. לכל סימפוניה יהיה רעיון צורני אסתטי, ובתוך כך יהיה שימוש קוהרנטי של המקהלה יחד עם התזמורת כדי להיענות לצרכים האסתטיים-צורניים של כל סימפוניה (מוטיבים, צבעים, מצבי רוח), כשבמרכז מצלול העיצורים ותנועות השפה. ביצירה זו אפרק את התפיסה שלי ליחידות פונטית קטנות. התוצאה תהיה - 4 עולמות צבע שמשלבים כלי וקול".

דוגמה ליצירה קולית מעניינת במיוחד היא "גלימת לילה" שנכתבה בסוף שנות השמונים. היצירה היא בעצם קול'ז' לקולות ילדים בדואים שהוקלטו על גבי סרט מגנטי. "נמשכתי לקולות הילדים בשפה הערבית. נסעתי לרהט ונפגשתי עם ילדי בית ספר מקומיים. היצירה נולדה במפגשים הללו בתוך ניסיונות ותוך כדי לימוד יכולתם. גיליתי שהם אינם יכולים לשיר, ואז החלטתי שהיצירה תהיה מדוברת ולא מושרת. ביקשתי מחבר ערבי שיכתוב טקסט על חיות לילה במדבר. הבאתי את הטקסט לבית הספר, והמורה ואני לימדנו אותם לקרוא אותם באחידות ובהגייה נכונה. הקריאה הרהוטה שימשה בסיס לכל הניסיונות שנעשו בהמשך. בתהליך העבודה עם הילדים חיפשתי חספוס וצבעים. הילדים קראו את הטקסט בלחישות, בצעקות, כבודדים ובקבוצות. ניסינו לשמוע כיצד מתקבלת קריאתו באווירות שונות ובגבהים שונים. יצרתי חומר גלם ליצירה, לקול'ז'. בשלב הבא נכנסנו לאולפן הקלטה בקונסרבטוריוו בבאר-שבע והקלטנו 80 טייקים. לאחר שהאזנתי להם

